

R.T. No 6

HET MANDAAT

22/05/2015

notulen / blogarchief

Verslag Landelijke Ronde Tafel 6; Vooropleidingen Beeldend, HKU 22 mei 2015

Organisatoren: Marinda Verhoeven, directie HKU en Wouter Hooijmans, voorzitter

Dagvoorzitter: Corrie Nagtegaal

Datum: vrijdag 22 mei 2015, aanvang 10.30 uur, afsluiting 16.00 uur

Locatie: HKU Design en Fine Arts, Ina Boudier Bakkerlaan 50, Utrecht Prinsessegracht 4.

Aanwezig: 10 deelnemers (zie presentielijst, bijlage 1)

Vooraf

Ronde Tafel is een collegiale uitwisseling van hogescholen in het beeldend kunst- en vormgevingsonderwijs in Nederland. Sinds eind 2012 organiseert de Ronde Tafel [de RT] tweejaarlijkse themabijeenkomsten. Doel is informele informatie-uitwisseling, kennisdeling en inzicht m.b.t. het onderwijsproces van de voortrajecten tegen de achtergrond van de lange leerlijn. Ook is het belangrijk dat we expertise over onderwerpen die er toe doen (gezamenlijk) op een bredere gedeelde (bestuurs)agenda krijgen, zoals het OBK.

Tot nu toe waren de volgende themabijeenkomsten: RT No 1 Artez Arnhem De Kennismaking, RT No 2 Rietveld Amsterdam over De Enquête, RT No 3 Minerva Groningen Theorie, RT No 4 Sint Joost Breda Publiciteit, RT No 5 KABK Den Haag De Belofte. Deze keer is het de HKU Utrecht met de zesde editie van de RT: Het Mandaat, georganiseerd door Marinda Verhoeven die vanaf Ronde Tafel 4 is aangeschoven vanuit het OBK ! {Corrie, hier graag een korte alinea over het doel van haar deelname van haar hand } !

Vortrajecten en instroom in het beeldende kunst- en vormgevingsonderwijs

Doel van deze bijeenkomst is de huidige stand van zaken uitwisselen en suggesties bedenken over hoe we voor onze eigen vooropleiding of vooropleidingen in het algemeen dingen kunnen verbeteren binnen de reikwijdte die de vooropleiding en het bijbehorende coördinatorschap met zich mee brengt.

De vooropleidingen vormen een belangrijke schakel in de doorlopende leerlijn. Steeds meer aspirant-studenten nemen deel aan deze opleidingen om hun talenten verder te ontwikkelen en om te bepalen of de kunsten een goede plek voor hen zijn. Deze opleidingen zijn schakels tussen en vormen de verbinding met het voortgezet onderwijs dat ervoor zit en de bachelor-opleidingen, c.q. masters die erop volgen, en zelfs de werkvelden na afloop van de bachelors en masters. Want hoe kan iemand bepalen of de kunsten voor hem of haar een plek bieden als dat toekomstperspectief ontbreekt? Zeker nu studietijden meer onder druk staan en werkvelden zo in beweging, is het noodzakelijk jonge mensen goed te begeleiden naar de plek waar ze het beste tot hun recht komen.

Met de vooropleidingen als schakel tussen voor en na, is het van belang dat de mensen die betrokken zijn bij de vooropleidingen deze doorlopende leerlijn kennen en er visie op hebben. En natuurlijk de vraag die eronder zit: in hoeverre zijn coördinatoren en docenten van deze opleidingen toegerust om dit te kunnen doen, niet alleen qua kennis en kunde, maar ook qua organisatorische verhoudingen? Kunnen de coördinatoren en docenten hun kennis en visie over deze 'lange leerlijn' voldoende ontwikkelen en vervolgens op gelijkwaardig niveau binnen de organisatie delen?

Binnen de instituten zijn vooropleidingen veelal verschillend georganiseerd en gepositioneerd. Dat betekent dat er soms per instituut en soms binnen een instituut voor hoofden en/of coördinatoren van vooropleidingen diverse functies en taakinvullingen zijn. De een kan veel zelfstandig beslissingen nemen, de ander moet veel meer afstemmen.

Daarnaast is er meer aandacht (nodig) om jonge mensen al vroeg en eerder goed toe te rusten op een mogelijke creatief beeldende loopbaan. Dit stelt vragen over waar de huidige vooropleidingen staan.

Vragen die bij deze bijeenkomst aan bod kwamen, zijn: in hoeverre de huidige vooropleidingen hierop ingericht zijn. Is er vanuit deze opleidingen voldoende zicht op wat er voor zit en wat er na komt? Komt dit adequaat aan bod in de programma's?

Marinda, als gastvrouw en vertegenwoordiger van OBK heet iedereen welkom.

Daarna wijst Wouter op het belang van de ronde tafel, een landelijk college gevoed vanuit het onderwijs en vanuit die rol signalen kan afgeven aan het bestuur. Het gaat om kennis delen die specifiek is voor deze tak van sport. De vraag die ook vanuit de vorige bijeenkomst(en) naar voren komt, is: wie zijn onze studenten en wat gebeurt er met ze terwijl ze op de Academies zitten? Wat denken en voelen ze en hoe ontwikkelen ze zich, hoe willen we dat ze zich ontwikkelen anno 2015, gaan ze zich meer en meer buiten de artistieke domeinen bewegen en wat betekent dat voor de opleiding? Om daarachter te komen moet je met studenten en besturen in gesprek.

De centrale vragen voor vandaag zijn:

- Hoe ga je als vooropleiding om met die veranderende student en het veranderende werkveld?
- Welk mandaat heb je of heb je daar bij nodig?

In de ochtend zijn er twee presentaties over HKU vooropleidingen: een gespecialiseerde voor de opleiding HKU Muziek en Technologie en een meer generieke vooropleiding voor de opleidingen HKU Beeldend en Design.

Gerard van Wolferen, één van de oprichters van de vooropleiding HKU Muziek en Technologie en docent op de opleiding, bespreekt het waarom van de basisopleiding, wat muziektechnologie is, hoeveel studenten zich per jaar aanmelden voor de basisopleiding, wat het studenten kost, hoeveel er worden toegelaten en de relatie met de aansluitende bachelor, waar de studenten uit de vooropleiding ook weer gewoon meedoen in de selectieronde. Ook gaat hij in op de inhoud van het basisjaar, met veel basisvakken van jaar 1 bachelor Muziek en Technologie.

Andrew March, sinds kort studieleider basisopleiding HKU Beeldende Kunst en Vormgeving, ging in op het oriënterende karakter van de vooropleiding, het programma (gegeven door docenten uit de bacheloropleiding) en op het feit dat studenten die de vooropleidingen goed afgerond hebben automatische toegelaten worden tot één van de bacheloropleidingen.

Na de lunch staat het mandaat centraal. Wouter vertelt in het kort waar volgens hem de aandachtspunten, de vragen liggen. Liggen die bij:

- Welk mandaat krijgen de vooropleidingen van de opleidingen? en wordt dit mandaat gedragen vanuit directies en hoofden van opleidingen?
- Is er een speciaal mandaat voor docentenopleidingen nodig met het oog op talentontwikkeling in de samenleving? zijn de afgestudeerde kersverse docenten voldoende geëquipeerd om talent te ontdekken voor het brede spectrum van het huidige kunstonderwijs?

Het is belangrijk dat we nadenken over hoe we ons mandaat kunnen versterken. Dat hangt natuurlijk nauw samen met wat we willen bereiken. Welk niveau en hoeveel creatieven. De vraag die daarbij naar boven komt: staat bachelor centraal, of wordt dat de master, waardoor de rol van bachelor zal verschuiven.

De ontwikkelingen hiervan hebben een wezenlijke invloed op hoe we de bacheloropleidingen gaan organiseren. Mandaat vanuit de organisatie (van bovenaf) is er volgens de aanwezige deelnemers meestal wel voldoende. Meeste deelnemers hebben meer behoefte aan interventiecommanda's. Daar zit nu dikwijls een harde knip. Bedoeld wordt hiermee de extra murale interventies, die van wezenlijk belang zijn bij de optimale aansluitingen en borging van de doorlopende leerlijn.

Daarnaast is er het gegeven dat op veel bacheloropleidingen 1/3 van de studenten met een vooropleiding wordt toegelaten tot het propedeuse en 2/3 niet. Heeft dat te maken met het mandaat van de directies. Wat is dan de precieze rol van vooropleidingen? Meer studenten krijgen? Minder uitval? Dat zijn keiharde doelen.

De groep gaat na gezamenlijk overleg uiteen in 2 werkgroepen.

Een werkgroep die zich bezig houdt met het waarom van de vooropleidingen en het wat en een werkgroep die zich meer richt op de middelbare school (zei voor de terugkoppeling bijlage 2 en 3)

Tot slot wordt er een terugkoppeling gemaakt naar het doel van de bijeenkomst en het toenemende belang van vooropleidingen als schakel in de doorlopende leerlijn. Het inhoudelijke programma van de dag eindigt met een rondje waarin de deelnemers per academie aangeven hoe gemandateerd en geruggesteund zij zich voelen.

Met dank aan allen wordt de dag afgesloten met een hapje en een drankje.

CN, 1 juni 201

Bijlagen

I. Aanwezigen:

Den Haag :

01 Zanne Zwart

02 Gosse de Kort

Amsterdam

03 Karien Wielenga

Breda

04 Rob Schouten

Utrecht

05 Andrew March

Rotterdam

06 Eric Jan van de Geer

07 Bas Kortmann-Deelenn

Enschede

08 Cristina van der Heide

Zwolle

09 Nelleke Hendriks

Dagvoorzitter

Corrie Nagtegaal

Voorzitter

10 Wouter Hooijmans

Afwezig met bericht :

Groningen

Eindhoven

Arnhem

Bijlage 2

Verslag brainstorm 22 mei 2015 Ronde Tafel HKU

Deelnemers brainstorm:

Rob Schouten, St. Joost Breda

Nelleke Hendriksen, ArtEZ Zwolle

Albert Bouwhuis, ...

Andrew March, HKU Utrecht

Gerard van Wolferen, HKU Utrecht

Bas Kortmann, WDKA Rotterdam

De brainstorm richtte zich vooral op de potenties en kwaliteiten van vooropleidingen en kunstopleidingen. Hoe en wat kunnen we vertellen met en tijdens de vooropleidingen, maar ook hoe en wat 'verkopen' we eigenlijk met de vooropleidingen en het kunstvakonderwijs?

Twee vragen stonden centraal:

1. Wat willen we bereiken?

De antwoorden hierop reageerden eigenlijk op verschillende doelstellingen en doelgroepen. Per antwoord volgt een uitgebreide beschrijving.

- Erkenning voor de waarde van 'falen' binnen het onderwijsproces.

Dit is een unieke, onderscheidende eigenschap van het kunstvakonderwijs. Wij hebben methodieken waarbinnen we studenten positief kunnen beoordelen, ondanks dat ze falen. Zonder falen, geen leren, per slot van rekening.

Deze wens dient twee doelen: een PR doel en een leerdoel.

In het reguliere onderwijs leidt falen tot onvoldoende beoordeling. In het kunstvakonderwijs hoeft dat niet. Dit is een verborgen expertise die het kunstvakonderwijs zou kunnen promoten en inzetten om tot 'voorloper' betiteld te worden, in plaats van gekke-Henkie... Hiermee neemt de geloofwaardigheid toe, het kan statusverhogend werken en dit alles met als doel om door méér kandidaten, middelbare scholen en andere studies als reële studiekeuze gezien te worden. Ofwel: het zou uiteindelijk helpen om de toestroom niet te laten afnemen.

Het tweede doel is dat in de vooropleidingen kunnen kandidaten voor het eerst sinds de kleuterschool, kennis maken met deze unieke, waardevolle vorm van onderwijs: learning by doing & learning by failing. We introduceren hen (opnieuw of soms voor het eerst) in een systeem, dat in veel opleidingen, door de toenemende behoefte tot meetbaarheid, naar de achtergrond is verdwenen. Wij schenken hen vertrouwen, gelegenheid en ondersteuning.

- Zintuiglijke kennismaking met creatieve maakprocessen en de beoordeling hiervan.

Het werd van belang geacht dat het maakproces op een vooropleiding of kunstvakopleiding met name gericht is op zintuiglijke ervaring: je voelt, ziet, hoort, ruikt en proeft de vormen, materialen en middelen. Je ervaart wat er gemaakt wordt op veel verschillende manieren, maar beoordeelt het dus ook op veel verschillende manieren. We willen met de vooropleidingen bereiken dat kandidaten daar ervaring in opdoen. Dat het niet louter een zaak van het hoofd is, maar dat iets op meerdere niveaus beoordeeld kan worden. En hoe dat kan.

- **Leren van dialoog met wat je maakt.**
Dit punt sluit aan op het voorgaande: we willen bereiken dat kandidaten en studenten leren van hetgeen ze maken, zich ontwikkelen en ervaren hoe ze de dialoog aangaan. Welke vragen stel je en hoe kom je tot antwoorden?
- **Beter geïnformeerdheid over beroepspraktijk en opleiding (BK/VO/Andere Crea).**
Opgemerkt werd dat er een verschil is tussen de opleidingen beeldende kunst en de opleiding vormgeving. In de promotie en communicatie, maar ook het beeld dat de buitenwereld van de kunstvakopleidingen heeft, is dit verschil niet altijd helder. Men scheert het vaak over één kam en het gevolg kan zijn dat potentiële ontwerpers onterecht menen te moeten kiezen voor de TU's of technische opleidingen, omdat ze geen kunstenaar willen worden. De mentaliteiten binnen de kunstacademies (2D, 3D, 4D / Autonoom vs toegepast) zijn soms erg verschillend. Op een aantal academies, waaronder de WDKA in Rotterdam wordt gewerkt met een volledig andere invulling van de studie, gebaseerd op thema's en mentaliteit of karakter. Dit heeft gevolgen voor de communicatie over de opleidingen richting kandidaten.
- **Ontwikkelen van het selectievermogen van docenten in het voortgezet onderwijs, op actueel artistiek talent.**
Men gaf aan dat er veel enthousiaste collega's in het VO werkzaam zijn, die leerlingen motiveren en enthousiasmeren om te kiezen voor een kunstvakopleiding. Deze ambassadeurs zijn niet altijd in staat het talent te onderscheiden, dat aansluit op de visies van kunstvakopleidingen. Vanuit de vooropleidingen en andere (voorlichtings-)trajecten zou er een inspanning geleverd kunnen worden om deze geweldige bruggenhoofden beter te betrekken, instrueren en coachen in het herkennen van talent. De toevoeging 'actueel' bij artistiek talent, geeft aan dat het beeld dat sommige VO collega's hebben, niet meer zo actueel is...

2. Wat kun je doen buiten je eigen muren?

De bovenstaande punten geven al aan waar de wensen en kansen liggen. De onderstaande punten zijn hierop gebaseerde actiepunten.

- **Bij docenten Voortgezet Onderwijs: erkenning voor hun inzet en hulp bieden bij innovatie van onderwijs.**
Om het selectievermogen te versterken en hun onderwijs te innoveren, maar ook om hen de erkenning te geven die ze verdienen, zouden de vooropleidingen en kunstvakopleidingen programma's kunnen ontwikkelen die de collega's in het VO ondersteunen.
- **Opfriscursussen voor VO-docenten in academie.**
Een voorbeeld van een programma dat de collega's ondersteunt en hen erkenning geeft, zou een opfriscursus zijn, zoals ArtEZ reeds aanbiedt. Dit versterkt de band tussen VO en HBO, werkt als efficiënte promotie en voorlichting omdat het een olievlekwerking nastreeft.
- **Laten zien dat je niet 'Vaag' bent, maar 'Anders'.**
Dit punt leidt tot hilariteit en ongemakkelijkheid. De uitspraak zelf, geeft al aan dat we een uitdaging hebben bij het vertellen van ons verhaal. Het is een bekend en terugkerend marketing, PR en communicatie vraagstuk, maar het leidt wellicht ook tot introspectie. Op welke manier zijn wij anders? Anders dan wat? En wat is daar goed aan? De rol van de vooropleidingen hierin is wellicht om deze vraag te beantwoorden, misschien zelfs met de kandidaten samen.
- **Hybriditeit in praktijk brengen in voorlichting en vooropleiding.**
Het kunstvakonderwijs is in toenemende mate hybride en steeds minder 'verzuild' in traditionele disciplines. Dit maakt 'het verhaal naar buiten toe' niet eenvoudiger, ook niet tijdens de vooropleidingen. We willen voorkomen dat men met een verouderd idee of valse verwachtingen aan de opleiding begint. Het biedt ook een kans: kandidaten die zichzelf niet als een specifieke ontwerper zien, kunnen nu wellicht eenvoudiger over te halen zijn om aan een van onze academies te starten.

In het algemeen kan men zeggen dat de bovenstaande punten allen valide en relevant zijn. De uitwerking, het 'hoe' is niet aan de orde gekomen en is wellicht aan eenieder afzonderlijk om op te pakken.

Verslag door: Bas Kortmann – WDKA Rotterdam

Bijlage 3

Deelnemers brainstorm:
(zie lijst Wouter: de rest)
zie bijgevoegde pdf

